

Četba - původní smysl

Vedeme-li už malé děti, aby si samy četly, probouzíme tak především jejich fantazii a napomáháme k rozvoji jejich myšlení; nejde na prvním místě ani o to, aby se zabavily, ani o to, aby upevnily svou schopnost číst; to jsou jen okrajové záležitosti. Skvěle to vyjádřil Kierkegaard, když poznamenal (II A 26, bez data): „Velcí geniové vlastně nemohou číst žádnou knihu. Trvale budou totiž při čtení spíše rozvíjet sami sebe, než aby rozuměli autorovi.“ To však neplatí jen o lidech geniálních, nýbrž obecně – ovšem pokud určitý typ výchovy a výuky není vysloveně zaměřen proti rozvíjení představivosti a pokud se cílem nestalo jen memo-rování (jak se to ve školství žel často děje). Proto nemá mnoho smyslu nutit děti, aby si psaly obsahy knih (s uvedenými hlavními postavami) – to je dobré jen pro zapamatování a pak připomenutí. Mnohem důležitější je při čtení jakoby vstoupit do děje a být popisovaným dějům jaksi přítomen, prožívat to jamko“svědek“. Čtení knih rozšiřuje obzor za hranice našich možných přímých zkušeností. Četba literatury tedy nemá na prvním místě a hlavně odvádět mysl čtenářovu z jeho světa do nějakých jiných, vybájených světů, ale má rozmnožovat, rozšiřovat a zejména prohlubovat jeho vlastní, tj. jeho skutečný život a jeho přítomnost v tomto světě, který je jeho skutečným světem. Kierkegaardovo slovo o velkých geníích musíme tak spíše chápat jak výraz toho, že ani genius nemůže všechno, ale že musí vybírat třeba z množství četby (as nemůže někdy přečíst jedno dílo, pokud je příliš velké, má-li vedle toho ještě mnoho úkolů jiných). A zejména genius nemůže vybírat jen z toho, o mu je k dispozici, ale musí především vymýšlet nové věci, nové myšlenky, nové koncepce. Zajisté mu v tom budou velkou pomocí i myšlenky jiných myslitelů, ale rozhodně ne *všechny* jejich myšlenky (ani myšlenky *všech* jiných myslitelů), nýbrž jen takové ty potřebné, vhodné, užitečné, jakých dokáže použít jako přípravy nebo dokonce „materiálu“ k výstavbě myšlenek a koncepcí svých. Bylo by chybou vidět osud genia v tom, že nemůže (nebo dokonce snad nemá) číst nic, jen aby se mohl sám, vnitřně rozvíjet. To by byl právě nesmysl: k seberozvíjení potřebuje každý a vždycky pozitivní nebo odmítavé navazování na to, co promyslili jiní. Nejde totiž o žádné „rozvíjení“ toho, co má genius nějak původně v sobě – i genius potřebuje nápady, tj. potřebuje, aby nové myšlenky na něho jakoby padaly, jako by k němu přicházely. A myšlenky těch druhých jsou někdy skvělou příležitostí a snad jakoby bleskosvodem pro nové „nápady“, které ke každému „přicházejí“ (a ne že by je už v nějaké předvědomé podobě měl sám „uvnitř“ či v „nevědomí“ apod.).

(Písek, 130221-5.)